

խաղաղութիւնն ու հաշտութիւնը միշտ ձեռք բերուած են ի գին մեծ զոհողութիւններու եւ ի հարկին՝ արիւնահեղութիւններու: Քրիստոս այս աշխարհ եկաւ իբր միջնորդ Աստուծոյ եւ Մարդուն միջեւ: Ան եկաւ հաշտեցնելու Անուակ Մարդը իր Երկնաւոր Հօր հետ, ու թափեց իր անմեղ արիւնը այն նոյն Խաչին վրայ, որ մօտեցուց Մարդը երկինքին ու երկնաւորին:

Քրիստոնէական տեսանկիւնէն առած՝ կեանք մը առանց Խաչին անիմաստ է, եւ հետեւաբար անարժէք: Դժբախտաբար ներկայիս, մեր մարդկային ընկերութիւնը, որուն մաս կը կազմենք եւ մենք, կազմուած է ոչ-կատարեալ մարդոցմէ, այդ իսկ պատճառով անպայմանօրէն մեր երկրաւոր կեանքի ընթացքին պիտի ունենանք դժուարութիւններ եւ փորձութիւններ, հոգ չէ թէ որքան ալ մենք Աստուծմէ խնդրենք ըսելով, «Այլ փրկեա՛ղ մեզ ի չարէն», տակաւին երկրի

վրայ չարը պիտի շարունակէ իր սպառնալի ցոյութիւնը: Այս է դժբախտաբար կարգը այս անկատար ու չար աշխարհին: Եթէ մենք միայն պիտի գանգատինք եւ բողոքենք այս կեանքի ընթացքին մեր դիմագրաւած դժուարութիւններուն համար, այն ատեն մենք իրաւ Քրիստոնեաներ չենք:

Մենք ո՛չ միայն պէտք է խնդրենք Հայր Աստուծմէ որ առնէ մեր խաչերը - քանի որ խաչերը մեզի տրուած առիթներ են ստանալու եւ ունենալու աւելի շնորհ եւ արժանիք յաջս Աստուծոյ, եւ ապա արժանանալու երկնային երանաւէտ կեանքին - այլ աղօթելու ենք Խաչվերացի այս տօնին, որ եթէ մենք, մեր սիրտերուն մէջ եղած խաչերը մէկդի դրած ենք, անգամ մը եւս բարձրացնելով զանոնք՝ վերադարձնենք իրենց տեղերը, եւ սրբազան շարականագրին հետ երգենք, «Փա՛ռք սուրբ Խաչիդ. Ալէլուիա»:

ՆՈՒՐՀԱՆ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ո՞վ է ԱՍՏՈՒԱԾ

Սակաւաթիւ հաւատացեալներ գիտեն թէ ո՞վ է Աստուած, յատկապէս այն բարեպաշտ ու բարեհոգի բրիստոնեաները, որոնք կը ներգգան անոր կենդանի ու խօսուն ներկայութիւնը իրենց հոգիին մէջ: Հաւատք՝ Աստուծոյ անփոխարինելի պարգեւն է, երկինքէն շնորհուած: Աստուած յաւիտեանականութիւնն է ու տիեզերքի տիրակալը, անծնունդ, անեղ, անպարագրելի, անպարունակելի եւ անմեկնելի: Ան՝ մեզի հետ է, մեր մօտը, մեր բովը, մեր կեանքին ու նականագրին տնօրինողն է եւ առաջնորդը:

Աստուծոյ հաւատալով եւ գԱստուած պաշտելով՝ կը դառնանք իր որդեգիրը, իր հոգեւոր զաւակը, ընդելու-

զուելով անոր էութեան ու բնութեան հետ: Շնորհիւ Քրիստոսի վարդապետութեան, մենք կը նանչնանք մեր յաւիտեանական Հայրը, ու կը փառաւորենք իր անունը՝ որպէս երկրի ու երկինքի Արարիչը:

Որքան ալ պայճարին եւ փորձեն մերօրեայ անաստուածները՝ իրենց պղտոր գաղափարներով ակօսել մեր իմացականութիւնը, մենք կը մնանք ժայռանիստ՝ մեր հաւատքին վրայ, ու չենք մոլորիք ճամարտութեան նանապարհէն: Մենք՝ մեր հաւատքին ամբողջ զօրութեամբ կ'ընդունինք եւ կը նանչնանք ճամարիտ Աստուծոյ գոյութիւնը, Քրիստոսի Աւետարանին անհերքելի վկայութեամբ: Կրնանք որոշ տեսնել, այս անկայուն ու ապերախտ

Ժամանակներուն, Աստուծոյ ճշմարտութիւնը՝ այն քոյր դէմքերուն վրայ, որոնք բարոյական եւ իմացական մեծութիւններ են մարդկային հասարակութեան մէջ:

Քրիստոնէութեան երկհազարամեայ պատմութիւնը կը վկայէ թէ Քրիստոսի սիրոյ յեղափոխութիւնը՝ իր հարուստ մատուցումներով՝ բարեշրջեց հին աշխարհը եւ ստեղծեց նոր աշխարհ մը, նոր գաղափարներով, նոր սկզբունքներով, նոր բարոյականով՝ մարդոց ու ժողովուրդներու բարւոյն եւ բարձրացման համար: Յոյսը՝ զոր կու տայ մեզի Քրիստոսի եկեղեցին յաւիտեական կեանքի իրողութեան մասին՝ անշիջելի է, ու կը մնայ մշտնջենապէս առկայ՝ մեր հոգիներուն մէջ:

Աստուծոյ հետ մեր ջերմին հաղորդակցութիւնը՝ կը ներմուծէ մեր կեանքէն ներս Քրիստոսի բերած խաղաղութիւնը, որ չի սարսիր ո՛չ շարժերէ, ո՛չ մարդկային կիրքերէ, եւ ո՛չ ալ մեղքին փորձութիւններէն: Եթէ հետեւինք Յիսուսի աւետարանական ուսուցումներուն ու պատգամներուն, մեր քոյր մեծ թէ փոքր գործերը պիտի նուիրագործուին եւ ստանան մնայուն արժէք:

Երբ կը խոստովանինք թէ Աստուած մեր երկնաւոր Հայրն է եւ գերագոյն բարութիւնը, ատով վաւերական կը դառնայ մեր հաւատքին իսկութիւնը: Աստուածպաշտութիւնը կը բանայ մեր ապագային յոյսերուն առջեւ գոց երկինքը, ու հոգեւոր կեանքի աներեկոյ եւ անգիշեր աշխարհը:

Աւետարանական սկզբունքներու ուսումնասիրութիւնը կու տայ անտարակուսելի ապացոյցք թէ կրօնքը եւ գիտութիւնը զիրար չեն հակասեր, այլ երկու տարբեր մարզերու մէջ համերաշխ

կը գործեն: Կարող է մէկը հանճարեղ գիտուն մը ըլլալ, ու միաժամանակ գիտակից ու բարեպաշտ քրիստոնեայ մը՝ անմահութեան գաղափարով ջահաւորուած: Մտացի եւ բարեհոգի մարդը ունի իր հոգեկան եւ իմացական ապրումները. ան կրնայ իր խղճի ձայնին անսալով հաւատալ Աստուծոյ, ու բնագանգական ճշմարտութիւններու մէջ հաստատել Տիեզերակալին գոյութիւնը: Որքան խելապակաս պէտք է ըլլայ մարդ, որ կոյր բախտին վերագրէ մարդկային կեանքին ծագումը: Նոյնպէս յիմարութիւն պիտի ըլլար դիպումս ի հետեւանք նկատել կեանքին երեւումը այս շնչող մոլորակին վրայ:

Ճշմարիտ քրիստոնեան հաւատքի աչքով կը դիտէ իր ապագան, ու լաւատեսութեամբ կը քալէ Քրիստոսի Աւետարանին լոյսով ողողուած ճանապարհէն՝ դէպի յարուցեալ կեանքի երանութեան աշխարհը. մինչդեռ անաստուած մարդուն հոգին լեցուն է իր նզովեալ ետով: Այսօր ալ՝ վաղնջական ժամանակներու եռանդով կը շարունակուին ուրացումները, հերձուածներն ու հալածանքները քրիստոնէութեան դէմ, բազմապիսի տարազներով ու գոյներով՝ նիւթապաշտ անաստուածներու կողմէ, եղբր են աշխարհական կամ կրօնական: Աւետարանին ճշմարտութիւնները կը քարոզուին կլայեկուած դրամին ձգողական փայլով ու հրապոյրով: Դարուս մեծ ճշմարտութիւնը այն է, որ մարդը՝ ողջ էութեամբ՝ նիւթապաշտութիւն եւ մարմնապաշտութիւն կը հոտի...:

Ոմանք կ'ըսեն թէ անհաւատ կամ քերահաւատ չեն, եւ կը շեշտեն թէ եկեղեցի կը յաճախեն: Բայց երբ հարցուի թէ ի՞նչ բանի կը հաւատան, կը պատասխանեն. «Գերագոյն Զօրութեան մը»:

Հերի՞Ֆ է այս կարն ու կտրուկ պատասխանը. անշուշտ ո՛չ: Ի՞նչ հաւատք է ասիկա, որ պիտի չհաւատաս Աստուծոյ մը՝ որ մեզ լաւ գիտէ, մեզ կը սիրէ, մեզ կը հոգայ. եւ առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ մեր սրտին մէջ. ինք կը տնօրինէ մեր կեանքին բոլոր շարժումներն ու արտայայտութիւնները:

Կրնա՞յ մարդ այսպիսի մշուշապատ հաւատով հաղորդակցիլ Գերագոյն Ոյժի մը հետ, եւ անձնական շփում ունենալ անոր հետ...: Նման համոզումով՝ մարդիկ կրնան միայն ձեւապաշտ փարիսեցիներ ըլլալ. եւ ոչ Քրիստոսի նշմարիտ աշակերտները: Ի վերջոյ՝ այսպիսի հաւատք մը կը յանգի անաստուածութեան:

Հարցնեմք կրկին. «Ո՞վ է Աստուած, որուն մեքն՝ քրիստոնեայ հայերս՝ երկու հազար տարիէ ի վեր ջերմեռանդ կը հաւատանք, եւ ազգովին գոհուեր ու ողջակիզուեր ենք՝ իր ներշնչեալ Աւետարանին սիրոյն»: Հայուն Փրկիչը՝ երկինքէն երկիր իջած նշմարիտ Աստուծոյ մարդացեալ Որդին է, յախտեաններու եւ նախայախտեաններու Արարիչը:

Եթէ մէկը հարցնէր Յիսուսի ժամանակակից հրեաներուն՝ թէ կը հաւատա՞ն Աստուծոյ, անոնց անմիջական պատասխանը դրական պիտի ըլլար: Ամէնքն ալ կը հաւատային Աստուծոյ՝ իրենց շփոթ համոզումներուն յեռած. բայց այնպիսի Աստուծոյ մը, որ կերտուած էր համաձայն իրենց թիրքըմբռնումներուն եւ նիւթական պահանջներուն: Անշուշտ կը հաւատային, բայց ոչ Քրիստոսի յայտնաբերած նշմարիտ Աստուծոյն:

Կրօնական տարակարծութիւններու մէջ մոլորած սոփեստներ կան, որոնք կը ժխտեն Փրկչին աստուածութիւնը, կ'ընդունին զայն որպէս կատարեալ մարդ, բայց ոչ կատարեալ

Աստուած: Զայն կը նկատեն հասարակական բարեկարգիչ մը եւ խաղաղասէր յեղափոխական մը, եւ ոչ թէ հրեաներուն սպասած Մեսիան, որ պիտի գար ու վերահաստատէր Դաւիթի կործանած թագաւորութիւնը:

Չորս Աւետարաններուն մէջ որոշ կը խօսուի ու կը բարացուցուի նշմարիտ Աստուծոյ կենդանի կերպարը, թէ ո՛վ է Աստուած, ո՛վ է Որդին, ո՛վ է Ս. Հոգին, այն իմաստով՝ որ բանաձեւութեամբ տիեզերական համաժողովներուն մէջ: Ո՛վ որ կ'ուզէ ճանչնալ զԱստուած իր անեղանելի էութեամբ, զայն կրնայ յայտնաբերել միայն Քրիստոսի Աւետարանին միջոցաւ:

Յիսուս՝ վերականգնելով անդամալոյծը, լուսաւորելով կոյրին տեսողութիւնը, բուժելով տասը բորոտները, յարուցանելով Ղազարոսը, բացայայտեց իր Աստուածութիւնը՝ հրաշագործ գորութեամբ:

Հերի՞Ֆ չէ գերագոյն ոյժի մը հաւատալը, կամ Աստուծոյ անկերպարան ու մակերեսային գոյութեան: Այդպիսի հաւատք մը մոլորութիւն է՝ բառին յոռեգոյն առումով: Պէտք է յստակ ըլլայ մեր հաւատքին մէն մի տառը. մեքն կը պաշտենք ո՛չ թէ անգոյ Աստուած մը, այլ՝ անպարագրելի հոգիով եւ անմեկնելի իմաստութեամբ անձնաւորեալ նշմարիտ Աստուած մը:

Երբ բարեպաշտ քրիստոնեան կը խոկայ ու կը խորհրդածէ, կը գիտակցի թէ հայրագործ Տէրը ի՛նչ պարտականութեան կոչած է զինք մարդկային հասարակութեան մէջ, եւ ի՛նչ կ'ակնկալէ իր բանաւոր արարածներէն, որ ապացուցանեն իրենց աստուածապաշտութիւնն ու մարդասիրութիւնը՝ համաձայն իր սիրոյ օրէնքին:

Երբ քաղմանառագայթ հաւատով

կը մօտենանք, կը հաղորդակցինք եւ կը համաձուլուինք մեր բոլոր զգայարաններով Յիսուսի աստուածային էութեան հետ, ոչ միայն երկրի վրայ ապահոված կ'ըլլանք խաղաղաւէտ երջանկութիւնը, այլեւ՝ երկինքի մէջ՝ մշտնջենական կեանքին երանութիւնը:

Քրիստոս՝ իր սիրոյ յեղափոխութեամբ մատուցած անբաւ բարիքներով՝ լիովին գոհացուց մեր հոգեւոր

պահանջները, եւ ծաղկեցուց մեր յոյսերը անմահութեան նառագայքներով՝ անցնող Բնական դարերու ընթացքին: Ան՝ առանց բանակային ոյժերու՝ իր երկոտասան աշակերտներուն զօրակցութեամբ ստեղծեց քրիստոնեայ աշխարհ մը երկրի վրայ, եւ հոգեւոր յաւերժալոյս աշխարհ մը՝ երկինքի մէջ: Բիւր փառք իր աստուածութեան:

ՎԱՐԴԱՆ Ա. ՔԶՆՅ. ՏԻԼԿԵՐԵԱՆ

ՄԱՆԱՆԵԽԻ ՀԱՏԻԿԸ

«Աստուծոյ Արքայութիւնը կը նմանի հունտին որ երբ սերմանուի երկրի վրայ գտնուող հունտերուն փոքրագոյնն է (Մարկոս Դ 30-32)

Մանանխը փոքր է բանջարեղէններէն, սակայն մեծ ուտեր կ'արձակէ որոնց շուֆին տակ երկնքի թռչունները կրնան իրենց բոյները դնել: Այս օրինակով Յիսուս անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ բարի գործ մը որքան ալ փոքր ըլլայ, կարելիութիւնը ունի մեծնալու: Ինք, օրինակի համար տասներկու աշակերտներ հաւաքեց իր շուրջը եւ սորվեցուց անոնց ինչ որ պէտք է գիտնային որպէս զի ապագային երթային աշխարհի այլ եւ այլ երկիրները եւ ֆարոգէին Իր բերած փրկութեան ֆարոգը: Միայն տասներկու հոգի:

Այսօր քիչ երկիրներ կան որ Յիսուսի անունը չեն լսած: Այդ փոքրիկ հունտը տարածուեցաւ ամէն կողմ եւ ան մեր օրերուն զօրաւոր հաւաքականութիւն մը կը ներկայացնէ Իր լսելի ձայնով եւ մարդկութեան վրայ Իր բարոյական եւ հոգեւոր ազդեցութեամբ: Անշուշտ ասոր գաղտնիքը կը կայանայ ոչ թէ հունտի փոքրութեան կամ մեծութեան մէջ, այլ այն ոյժին, այն կեանքին որ պահ դրուած է անոր խորքին:

Սուրբ Դիրքը կ'ըսէ. նետէ հացդ ջուրի վրայ եւ ժամանակ մը ետք շատ աւելին պիտի ստանաս: Ըրէ մէկ փոքր բարիք եւ պիտի տեսնես որքան յաջողութիւն պիտի գտնես կեանքիդ մէջ: Միւս կողմէ, սակայն, մի փոքր չարիք կրնայ քեզ անդունդ առաջնորդել եւ մտային եւ հոգեւոր ցաւերով լեցնել օրերդ: Հայերս խօսք մը ունինք - տուն քանդողին տունը կը քանդուի: Ամէն մարդ հարուստ չէ եւ ուրեմն առատօրէն չի կրնար նուէրներ բաշխել ամէն տեղ: Քիչ ունեցողը իր քիչէն բաժին կը հանէ եւ շատ ունեցողը՝ իր շատէն:

Աւետարանի այրի կնոջ առակը այնքան յատկանշական է: Վստահ եմ որ ծանօթ ենք անոր բոլորս ալ: Ուրեմն՝ մեր քրիստոնէական հաւատքը իր սկզբնական շրջանին մեծ եւ անտանելի հալածանքներու ենթարկուեցաւ, բայց որովհետեւ աստուածային նկարագիր եւ սկիզբ ունէր, ոչ մէկ աշխարհիկ ոյժ կրցաւ զայն արմատախիլ ընել մարդոց կեանքներէն, հակառակ անոր որ առաջին քրիստոնեաները կեանքի ահաւոր վնասներ